

УМЈЕТНИЧКИ ВИДОВИ И ЗНАЧЕЊА ДРАИНЧЕВЕ ТОПЛИЦЕ

Др Мирјана Бојанић Ћирковић, *Топлица у делу Рада Драинца*, монографија,
Филозофски факултет Ниш-Народна библиотека „Раде Драинац“ Прокупље, Ниш-
Прокупље, 2021.

Рецензија рукописа

Рукопис монографске студије *Топлица у делу Рада Драинца*, ауторке др Мирјане Бојанић Ћирковић, доцента на Департману за србистику Филозофског факултета Универзитета у Нишу, обухвата 242 странице компјутерског текста, а организован је у десет истраживачких цјелина: I/ ТОПЛИЦА КАО ТЕМАТСКИ ОКВИР ДРАИНЧЕВОГ СТВАРАЛАШТВА; II/ ТОПЛИЦА У ПОЕЗИЈИ РАДА ДРАИНЦА (*Модра Топлица, Кривуља Топлица, Дах зелене Топлице, Мотив хлеба у Драинчевој поезији*); III/ ТОПЛИЦА У ДРАИНЧЕВОЈ ПРОЗИ (*Расветљење преображаја, Исповест из сеоске собе, Лирске минијатуре „Шпанског зида“, Драинчево путописање Топлице*); IV/ ТОПЛИЦА КАО МЕСТО ПОЕТИЧКОГ УКРШТАЈА ПУТОПИСА ГРИГОРИЈА БОЖОВИЋА И РАДА ДРАИНЦА (*Интенције путописаца Топлице, Форма и стил Божовићевих и Драинчевих путописа о Топлици, Пут у Топлицу, Хронотоп и јунаци Божовићевих и Драинчевих путописа о Топлици, Топлица – земља малог човека епске ширине, Топлица између старог и новог*); V/ МОДРИ ПРОСТОРИ РАДА ДРАИНЦА И МИЛОША ЦРЊАНСКОГ (*Просторне релације модрог у делу Милоша Црњанског и Рада Драинца, Модри рубови, Модри звук, Модри смех, Метафизичко и сакрално модро, Модри завичај*); VI/ ИВАНОВИЋЕВ ДРАИНАЦ (*Раде Драинац – од инспирације до симбола, Есејизирани Драинац, Романсирани Драинац*); VII/ ТОПЛИЦА ДРАИНЦУ (*Драинчева родна кућа и спомен-соба, Драинчеви сусрети, Књижевно дело Рада Драинца: ново читање, Књижевна награда „Драинац“, Књижевно друштво „Раде Драинац“, КЦ „Драинац“ и Повеља „Драинац“, Манифестација „Блаце Драинцу“*); VIII/ ДРАИНАЦ О ТОПЛИЦИ (*Топлица у стиховима Рада Драинца, Топлица у прози Рада Драинца, Драинац о Блацу, Драинац о Прокупљу, Драинац о Куришумлији*); IX/ БИБЛИОГРАФИЈА (*Извори, Цитирана литература*); X/ ИНДЕКС ПОЈМОВА.

Из наведеног прегледа истраживачких цјелина видимо да је полазиште Мирјане Бојанић Ћирковић утемељено на становишту да је Топлица била заступљена у књижевноуметничком, књижевно-научном, књижевнокритичком, есејистичком и епистоларном аспекту стваралаштва Рада Драинца (1899–1943). Досадашња књижевнокритичка сагледавања топоса Топлице у Драинчевом дјелу углавном су била ситуирана у традицији регионалног читања. Нови приступ Мирјане Бојанић Ћирковић заснован је на умјетничким видовима и значењима овога завичајног топоса у релацији са симболиком и рецепцијом боја Драинчеве

поезије и прозе (углавном плавом, модром, и зеленом). У том контексту, интерпретативно је увјерљиво показано како плава/модра и зелена боја топличког неба и ријека, у његовом пјесништву градира у модру боју шума и читавог хоризонта, а затим се на унутрашњем плану исказује као модра пјесникова жеља, модри пут емоција. Карактеристична су у том смислу аналитичка поглавља посвећена лирској пројекцији топличког поднебља под насловима: „Модра Топлица”, „Кривуља Топлица”, „Дах зелене Топлице”, „Мотив хлеба у Драинчевој поезији”. Указујемо и на успјешне интерпретативне увиде у Драинчеву прозну слику свијета у послављима: „Расветљење преображаја”, „Исповест из сеоске собе”, „Лирске минијатуре *Шпанског зида*”, „Драинчево путописање Топлице”.

Тумачење нове презентације Топлице у делима Рада Драинца, показује одређену семантичку стабилност и континуитет у идејном развоју *Топлице*, тако да се може, како то добро наглашава Мирјана Бојанић Ћирковић, говорити о успостављању једног новог лица „драинизма” заснованог на сталном преиспитивању односа писца према завичају и завичаја према писцу. Симболизација феномена „драинизма”, тј. сагледавање узајамног односа писца и завичаја сагледана је на дијахронијском и синхронијском плану, а посебну аналитичку вриједност на оба та плана чини сагледавање креативних укрштаја са стваралачким поетикама Драинчевих савременика, попут Милоша Црњанског и Григорија Божовића, остварених управо у обликовању мотива/топоса/симбола Топлице, као и других завичајних простора. Кад је ријеч о односу Рада Драинца и Григорија Божовића онда се та креација исказује на плану путописних текстова који су настајали у приближно исто вријеме, али су у њима приказана разнолика лица Топлице. У средишту Божовићевих путописа простор и људи обликовани су из карактеристичне приповједачке перспективе. Драинчева путописна Топлица утемељена је на поетици његове авангардне поетике карактеристичне за цјелокупно његово пјесничко и прозно стваралаштво. У истраживању Мирјане Бојанић Ћирковић показано је да независно од различитих полазних приступа двојица (путо)писаца ипак долазе до суштински идентичних закључака о овој теми. На сличан начин је указано и на поетичке укрштаје Рада Драинца и Милоша Црњанског. Иако су се разликовали у разумијевању књижевности и друштвених питања свога турбулентног времена, а често су и полемисали о томе, симболизација завичаја двојице писаца има доста блиских тачака на плану стваралачких импресија. То је нарочито препознатљиво на плану сродних лирских синтагми у поетички независном пјесничком дјелу двојице аутора, као што су: „модри завичај”, „модро небо”, „модри смех”, „модри рубови”, „модри звук” и сл.

Посебну истраживачку цјелину представља транспоновање лика и књижевног дјела Рада Драинца у каснијим генерацијама стваралаца. Издвојен је у том погледу значај Ивана Ивановића који се бавио Драинцем и његовим дјелом у есејистичким и књижевноумјетничким формама, попут романа и приповједака. То

се нарочито исказује кроз „фигуру бунтовника” и „сувишног писца”, битну за разумијевање идејне равни цјелокупног Ивановићевог стваралаштва. Посебно је у том погледу важан Ивановићев роман *Црни дани Раке Драинца* (1997). У сродном контекстуалном кључу сагледан је и утицај Драинчевог стваралаштва на каснију/данашњу књижевну и културну слику Топлице. То се нарочито препознаје у приказу значајнијих манифестација, повеља и награда, што указује на велики свеколики значај Драинчевог дела за савремену афирмацију топличког поднебља. Посебно је издвојена манифестација „Драинчеви сусрети” која се дуже од пола стољеће одиграва на простору читаве Топлице, а посебно Прокупља и Благаца. У оквиру те манифестације додјељује се дуже од пола стољећа и репрезентативна пјесничка награда „Раде Драинац” за лирику написану на српском језику и сл.

Истраживачки дијелови рукописа употпуњени су издвајањем пјесничких и прозних фрагмената о топличком поднебљу у свеколиком стваралаштву Рада Драинца. При томе су посебно издвојени лирски и прозни фрагменти посвећени Топлици у цјелини, али и конкретна књижевна топографија (Прокупље, Благац, Куршумлија и сл.). На крају рукописа указано је на драгоцене библиографске изворе, на цитирану литературу, као и на индекс појмова, који указују на просторе нових даљих истраживања дјела овога писца.

Рукопис монографске студије *Топлица у делу Рада Драинца*, ауторке доц. др Мирјане Бојанић Ћирковић, заснован је на креативном истраживању, беспрекорној интерпретацији, као и поузданој научној грађи и рецепцији актуелне литературе. Посебно указујемо на истакнути значај темељите рецепције овога истраживања у есејима и расправама: Стевана Раичковића, Предрага Палавестре, Петра Милосављевића, Гојка Тешића, Але Татаренко, Радојице Таутовића, Бојане Стојановић Пантовић, Јасмине Ахметагић, Часлава Николића, Мирјане Бечејски, Марије Јефtimiјевић Михајловић и сл. Захваљујући свему томе, Мирјана Бојанић Ћирковић је истражила на успјешан начин однос завичајног и умјетничког у Драинчевом дјелу, а самим тим је на креативан начин отворила методолошке путеве за будућа сродна истраживања у дјелу других писаца и њихових завичајних поднебља. Као такав овај рукопис представља изузетан допринос проучавању српске књижевности.

Рукопис препоручујем за објављивање.

Проф. др Горан Максимовић
Филозофски факултет Универзитета у Нишу